HERODOTEA.

Satis magnus videtur esse numerus vocabulorum Ionicorum, quae ex Herodoto prorsus evanuerunt et locum cesserunt aliis, quae omnibus Graecis in usu erant. Ipsa res dubia esse nequit, sed perdifficile est in singulis ostendere vocabulis id quod in universum satis constat. Cuiusmodi autem illud sit quod volo, lubet uno exemplo ostendere. Procurator dicitur *ἐπίτροπος* vel *μελεδωνός*; utrique vocabulo in Ionica dialecto locus est et saepe utrumque legitur; nec tamen credibile est Herodotum pro lubitu modo hoc posuisse modo illud, quod tamen in nostris editionibus usu venit, III. 61 sqq. Patizithes, Smerdis frater, promiscue *ἐπίτροπος τῶν οἰκίων* dicitur et *μελεδωνός*, neque quidquam discriminis interest, nam Prexaspes coram rege Patizithen *μελεδωνόν* nominat, qui tamen haud ita diu post a Cambyse *ἐπίτροπος* dicitur. Etsi in talibus maxima cautione opus est, ne temere scriptorem refingamus et multa movendo nihil agamus, facile tamen est fraudem deprehendere, sicubi vocabulum Ionicum juxta cum interpretatione Attica inveniamus. Accidit autem hoc I. 41. Satis notum est Athenienses homines trium litterarum nuncupare solitos fuisse *κακούργους*, eosdem Ionice dici *κλῶπας* sive *φῶρας*. Iam difficile est credere Herodotum unico loco, II. 121. § 7, *κλέπτας* dicere maluisse, cum in tota illa fabula de furibus et de Rhampsiniti thesauro semper usurpat vocabulum *φῶρες* et in simillima re, II. 150, non nisi *κλῶπες* nominantur. Prohibet tamen Homeri auctoritas ut vo-

cabulum κλέπτης Ionicae dialecto abiudicemus; verum ineptum est credere loco quem laudavi, I. 41, coniunctim legendum esse, sicuti nunc legitur, κλῶπες κακοῦργοι; inter utrumque vocabulum non adeo difficilis est optio. In eadem illa, quam tetigi, Adrasti historia ad calcem recte legitur: Ἄδρηςος δὲ ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφοῦ γενόμενος, φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος . . . . ἑωυτὸν ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ. Hoc loco ἀνακεφαλαίωσις apta est et genuina, sed putabimusne Herodotum I. 43 ipsum addidisse, quod nunc legitur post verbum ὁ ξεῖνος — οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον, καλεύμενος δὲ Ἄδρηςος? Sit hoc utile et gratum lectori in ipso operis introitu dormitanti, huic tamen Herodotus profecto non prospicere voluit neque, si prospexisset, admisisset soloecum, quod his verbis inest; sequenti capite recte cum genitivo legitur φόνου ἐκάθηρε. Non minus putidum est quod legitur in vicinia: ἐκάλεε μὲν Δία καθάρσιον . . . . . ἐκάλεε δὲ καὶ ἐπίςιόν τε καὶ ἑταιρήιον, τὸν αὐτὸν τοῦτον οὐνομάζων θεόν. Neque magis probo emblema, quod II. 64 exstat. Quis sit ἄλουτος ἀπὸ γυναικός nemo non intelligit et Herodotus satis habuit hoc ponere initio capitis quod laudavi, sed parum verisimile est eum in fine huius ipsius capitis addidisse interpretationem: ἀπὸ γυναικῶν ἀνιςάμενοι ἄλουτοι ἐςέρχονται ἐς ἱρόν. Cambyses narratur, II. 32, commisisse catulum leonis cum canis catulo; tum subiungit: νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἀπορρήξαντα τὸν δεσμὸν παραγενέσθαι οἱ. Ad hunc diem post ἀδελφεὸν αὐτοῦ additum legitur ἄλλον σκύλακα, credo, ne quis ipsius Cambysis fratrem intelligat. Idem Cambyses, III. 34, aulicos rogat: κοῖός τις δοκέοι ἀνὴρ εἶναι πρὸς τὸν πατέρα; adiecit aliquis, cui hic usus praepositionis πρός insolentior videbatur, τελέσαι Κῦρον, qua significatione verbum τελεῖν non usurpatur. Sunt autem laudata verba ipsius Cambysis, quem ipsum non verisimile est post τὸν πατέρα adiecisse Cyri nomen. Quod autem Croesus respondet ὦ παῖ Κύρου cet, hoc nos admonere poterit Artabanum, VII. 10. § 10, Mardonium allocutum esse ὦ παῖ Γωβρύεω, postea additum fuisse Μαρδόνιε, quod in talibus Herodotus numquam addit. Sic verbi causa, VII. 14, legitur ὦ παῖ Δαρείου, non additum est Xerxis nomen, quod supervacaneum foret. In obsidione Babylonis πάν-

τες Ζώπυρον εἶχον ἐν ςόμασι; addidit nescio quis αἰνέοντες quod tam inutile est ac, VI. 136: Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοςήσαντα ἔσχον ἐν ςόμασι, si quis addere vellet ἐπιτιμέοντες aut simile quid. Quod autem de Zopyro statim subiungitur: πάντα δὴ ἦν τοῖσι Βαβυλωνίοισι Ζώπυρος admonet me ut eandem locutionem restituam I. 122. Demosthenes contra Aristocr. § 120 dicit πάντ' ἦν Ἀλέξανδρος; eodem modo Herodotus VII. 156 dicit: ἔσαν οἱ πάντα αἱ Συρήκουσαι. Credibile est igitur etiam in primo libro legendum esse: ἦν τέ οἱ ἐν τῷ λόγῳ πάντα ἡ Κυνώ, non τὰ πάντα. Quod quum nihil differat ab ἤιε ταύτην αἰνέων διὰ παντός, hoc libenter expunxerim. Saepius Herodotus facit Spartanos de more λακωνίζοντας. Capite 50 libri VI Cleomenes Crium Aeginetam rogat nomen, quod simul atque audivit exclamat: ἤδη νῦν καταχαλκοῦ, ὦ κριὲ, τὰ κέρεα, quod Graecis, qui hunc morem probe noverant, satis erat. Vix puto eum adiecisse ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ. Herodotus IX. 11 docet Spartanos barbaros ξείνους vocare et capite 53 de Amomphareto recte legitur: οὐκ ἔφη τοὺς ξείνους φεύξεσθαι; capite 55 idem Amompharetus hac significatione vocabulum usurpat: inficetum est iterum explicare: ξείνους λέγων τοὺς βαρβάρους. Leotychides, IX. 91, Hegesistratum nomen rogat: Ὁ δὲ εἶπε· Ἡγησίςρατος. Ὁ δὲ ὑφαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, εἴ τινα ὥρμητο λέγειν ὁ Ἡγησίςρατος, εἶπε, δέκομαι τὸν οἰωνὸν, ὦ ξεῖνε Σάμιε. Nihil opus est interpretamento τὸν οἰωνὸν τὸν ἡγησίςρατον, quod nunc video jam in mentem venisse Valckenaerio. Nemo nescit ποιεῖσθαί τινα Graecis idem esse ac Romanis *adoptare* et Herodotus ipse hoc docere poterit IV. 180. Vix crediderim eum VI. 57 scripsisse: ἤν τις θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ. Pauci nesciunt quid sit in re militari σημαίνει; at Herodotus VI. 78: Μαθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιεῦντας τοὺς Ἀργείους ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος κῆρυξ σημήνειε, παραγγέλλει σφι, ὅταν σημήνῃ ὁ κῆρυξ ποιέεσθαι ἄριςον, τότε ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα χωρέειν ἐς τοὺς Ἀργείους. Non intercedo quo minus priori loco vocabulum genuinum habeatur, altero dicendum fuit et dixit eodem modo, quo v. c. VIII. 11: ὡς ἐσήμηνε . . . . δεύτερα δὲ σημήναντος. Quid esset Persarum σάγαρις, Graeci Herodoti tempore non nesciebant. Satis habuit hoc vocabulo uti I. 215 en IV. 70; si explicare voluisset, fe-

cisset hoc fortasse IV. 5, ubi contextus significationem non aperit, sed inutile fuit σαγάρις per ἀξίνας explicare VII. 64. Darius *unum* pontem fecit in Istro flumine et Herodotus eum semper singulari numero γέφυραν vocat, cf. IV. 98. 118. 133. 136. et alii multi loci; Xerxes utramque Hellesponti ripam *duobus* pontibus iunxit. Artabanus VII. 10. § 6 de Ionibus loquitur, τοῖσι ἐπιτέτραπτο ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρέων τοῦ Ἴςρου. Utrum magis consentaneum est errare Herodotum ipsum an grammaticum, qui interpretari voluit ἡ φυλακὴ τοῦ Ἴςρου quid esset? Persarum parasangam mensuram esse triginta stadiorum Herodotus occasione data bis memorat, II. 6 et V. 53 atque his quidem locis aptissime. Non opus fuit VI. 42 tertia vice tradere: παρασάγγας, τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα ςάδια. Notissimum est Dienecis dictum VII. 226, ὡς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξεῖνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον ὑπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη. Ridiculum est quod adiectum est καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. Nihil attinet explicare quid sit ἐκτομίας ποιεῖν et ἐκτάμνειν, neque Herodotus hoc fecit VI. 9 et VIII. 105. Priori loco Persarum duces Ionibus qui defecerunt et alia multa minantur et hoc, ὥς σφεων τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν. Minae non fuere vanae, nam, debellata Ionia, VI 32, παῖδας τοὺς εὐειδεςάτους ἐκλεγόμενοι ἐξέταμνον καὶ ἐποίευν ἀντὶ τοῦ εἶναι ἐνόρχεας εὐνούχους. Quis credat hoc Herodotum adiecisse? In eodem vocabulo mendum est VIII. 105 ubi legitur: Ὄκως γὰρ κτήσαιτο παῖδας εἴδεος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων ἀγινέων ἐπώλεε ἐς Σάρδις. Legendum est ἐκταμών, quod res ipsa clamat et exempla demonstrant. Sic II. 2 recte legitur de Psammiticho rege; γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμίτιχος ἐκταμὼν τὴν δίαιταν οὕτω ἐποιήσατο τῶν παίδων παρὰ ταύτῃσι τῇσι γυναιξί. Itidem IX. 78: ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἀνεςαύρωσαν. IX. 112: τούς τε μαςοὺς ἀποταμοῦσα κυσὶ προέβαλε, καὶ ῥῖνα καὶ ὦτα καὶ χείλεα καὶ γλῶσσαν ἐκταμοῦσα ἐς οἶκόν μιν ἀποπέμπει διαλελυμασμένην. Contra praesens bene habet VIII. 22: ἐπορεύετο, ἐντάμνων ἐν τοῖσι λίθοισι γράμματα. Quae si cui non persuadent conferre poterit: II. 42. 121. IV. 62. 64. 87. 103. 159. 201. V. 114. VI. 75.

Redeundum est ad primum librum, ubi capite 29 Solon dicitur κατὰ θεωρίης πρόφασιν peregre abesse. Non potuit Hero-

doto, qui totus est in imitatione Homeri, non in mentem venire notissimi versus ex Iliade Πατρόκλου πρόφασιν et scripsit igitur θεωρίης πρόφασιν, qua locutione utitur quoque V. 33: ἔπλωε πρόφασιν ἐπ' Ἑλλησπόντου, ἐπεί τε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ, ἔσχε τὰς νέας ἐς Καύκασα, ubi necessarium est πρόφασιν μὲν ἐπ' Ἑλλ. Eadem particula saepius excidit et I. 4 restituenda est: Τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκειεῦνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἡγέαται κεχωρίσθαι, ubi malim Τὴν μὲν γὰρ Ἀσ. Eadem corruptela est in verbis Panos ad Phidippidem, VI. 105: πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου, ubi necessario rescribendum est πολλαχῇ μὲν γενομένου. Hac occasione indicabo aliquot locos, ubi quaedam supplenda videntur. Thalete auctore etesiae efficiunt ut Nilus quotannis super ripas effundatur; contra quam sententiam Herodotus haec affert: Πολλάκις δὲ ἐτησίαι μὲν οὐκ ἔπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τωὐτὸ ἐργάζεται. Ratio loci postulat ἐργάζεται αἰεί. Habes hoc adverbium itidem in fine collocatum, II. 50: τιμέουσι τὸν θεὸν τοῦτον αἰεί. Iterum deest eadem particula VII. 197. Narratur ibi Achaeos non dare introitum in prytaneum natu maximo e gente Cytissori, hoc modo: ὃς ἂν ᾖ τοῦ γένεος τούτου πρεσβύτατος, τούτῳ ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι τοῦ πρυτανηΐου αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι. E solemni Graecorum consuetudine supplendum est ὃς ἂν αἰεὶ ᾖ. Sic Spartani, VI. 58, lugere solent reges defunctos et praedicant τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον τοῦτον δὴ γενέσθαι βέλτιστον. Particula eodem modo usurpatur I. 67, II. 98: III. 83, 84, 142, IV. 10. 35. 95 et alibi. Quae Cobetus disputavit *Mnem.* III. 298 faciunt ut V. 76 nullo negotio possit corrigi. Dorienses quattuor expeditiones in Atticam fecerunt: πρῶτον μὲν, ὅτε καὶ Μέγαρα κατοίκισαν (οὗτος ὁ στόλος ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος ὀρθῶς ἂν καλέοιτο), δεύτερον δὲ καὶ τρίτον κτέ. Aut omnia me fallunt aut emendandum est ὀρθῶς πρῶτος (α') ἂν καλέοιτο. Ipsa interpretatio Latina, quae editioni Didotianae adiecta est monstrare poterit, quam hoc sit necessarium. Croesi verba, I. 207 ad Cyrum expeditionem suscepturum contra Massagetas, haec sunt: Εἰ μὲν ἀθάνατος δοκέεις εἶναι καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν, οὐδὲν ἂν εἴη πρῆγμα γνώμας ἐμὲ σοὶ ἀποφαίνεσθαι. Aliquanto venustiora haec erunt si suppleveris: Εἰ μὲν ἀθάνατος αὐτὸς δοκέεις εἶναι κτέ. Telines qui-

dam, qui sacra habebat Inferarum Dearum, exsules quosdam Gelam reduxit, ut est VII. 153, *ἐπ' ᾧ τε ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται*; aut *τῶν χθονίων θεῶν* verum est aut *τούτων τῶν θεῶν*. De scopulo inter Sciathum et Magnesiam haec legimus VII. 183: *Τὸ δὲ ἕρμα σφι (Πέρσῃσι) κατηγήσατο ἐὸν ἐν πόρῳ μάλιϛα Πάμμων Σκύριος.* Quid sit *μάλιϛα* hoc loco haud facile dixeris, antequam rescripseris *ἐὸν ἐν μέσῳ πόρῳ*. Themistocles Eurybiadem VIII. 60. § 6 et alia hortatur et hoc: *Οἰκότα μέν νυν βουλευομένοισι ἀνθρώποισι ὡς τὸ ἐπίπαν ἐθέλει γίνεσθαι· μὴ δὲ οἰκότα βουλευομένοισι οὐκ ἐθέλει οὐδὲ ὁ θεὸς προσχωρέειν πρὸς τὰς ἀνθρωπηΐας γνώμας.* Arena sine calce; suspicor Herodotum dedisse: *οἰκότα μέν νυν βουλευομένοισι ἀνθρώποισι οἰκότα ὡς τὸ ἐπίπαν ἐθέλει γίνεσθαι.* Confirmari hoc potest collatis locis, qui ad sententiam simillimi sunt VII. 10. § 9, VII. 50 et VII. 157. Ad Plataeas Graecorum sacra fecit Tisamenus, IX. 33; *οὗτος γὰρ δὴ εἵπετο τῷ ϛρατεύματι τούτῳ μάντις.* Graeci ni fallor in talibus dicere solent *μάντις ἐών*. Non minus necessaria eadem correctio est VII. 33: *ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος ϛρατηγοῦ Ἀθηναίων*; legendum est *ϛρατηγοῦ ἐόντος Ἀθηναίων*; qui locus monstrare poterit, VIII. 94, non legendum esse *Ἀδείμαντον τὸν Κορίνθιον ϛρατηγόν*, sed *Κορινθίων*. Contumeliosum dictum est Cambysis ad Aegyptiorum sacerdotes: *ἀτὰρ ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε*; malim *οὔ τι χαίροντες*. Hunc usum aperire poterit eiusdem furentis Cambysis dictum in vicinia, III. 36: *Ἀλλ' οὔτι χαίρων, ἐπεί τοι καὶ πάλαι ἐς σὲ προφάσιός τευ ἐδεόμην ἐπιλαβέσθαι.* Spartani, IX. 37, Hegesistratum *ἔδησαν ἐπὶ θανάτῳ*; Graecum erit, si addideris: *ἔδησαν τὴν ἐπὶ θανάτῳ*, sicuti I. 109 recte legitur de Cyro infante *κεκοσμημένον τὴν ἐπὶ θανάτῳ*, III. 119 Darius Intaphernis familiam *ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ*, et V. 72 Athenienses cives de Isagorae factione *κατέδησαν τὴν ἐπὶ θανάτῳ*. Ultimum huius generis vitium, quod nunc quidem indicare in animo est, legitur I. 10: *παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν ἐς αἰσχύνην μεγάλην φέρει.* Sententia postulat: *παρ' ἅπασι τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι.* Origo corruptelae in aprico est et utriusque locutionis discrimen monstrare poterunt loci quales sunt II. 4, 35, 82, V. 49. Vocabulum autem quod hoc loco

ante τοῖσι excidit, male additum est VIII. 104: In Pedasorum agro bis vel ter, nam Herodotus sibi non constare videtur, tale prodigium allatum est: ἐπεὰν τοῖσι ἀμφικτίοσι πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι τῆς πόλιος μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνου ἔσεσθαι χαλεπὸν, τότε ἡ ἵρεια αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φύει πώγωνα μέγαν. Nemo facile dicat quid sit hoc loco vocabulum πᾶσι; si sunt qui dubitent illud ortum esse e dittographia vocabuli proxime sequentis, iis fortasse ipse Herodotus persuadere poterit, qui idem illud iam narravit I. 175 sive potius rem dignam existimavit, quam iterum memoriae traderet primo libro, nam hic non nisi octavo volumine absoluto, conscriptus esse videtur: τοῖσι ὅκως τι μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περιοίκοισι ἡ ἵρεια τῆς Ἀθηναίης πώγωνα μέγαν ἴσχει. Hi loci autem inter se comparati possunt quoque documento esse eius rei, quam posui in initio huius disputationis et ad quam redibo in posterum, de confusione vocabulorum Ionicorum cum interpretamentis communis Graeciae dialecti.

Vitium eximendum est e I. 74. Bellum ortum est inter Cyaxarem et Alyattem; luna soli obstitit et proelium diremit; postea bellum compositum est per Syennesin et Labynetum et hoc quidem hac conditione: Ἀλυάττεα ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύηνιν Ἀστυάγεϊ τῷ Κυαξάρεω παιδί. Nihil tamen *decreverunt* arbitri, opinor, sed *persuaserunt* Lydorum regi ut filiam Astyagi in matrimonium daret: hoc vero est ἀνέγνωσαν, cuius aoristi usus apud Herodotum frequentissimus est. Admonet me hic locus vitii, quod in nostris editionibus ubivis obviam est, dico praepositiones neglectas aut permutatas. Aristodemo Lacedaemoniorum regi uxor parit geminos, qui nomina acceperunt Proclem et Eurysthenem. Spartani nesciunt uter prior natus sit et incerti haerent utrum regem salutent. Mater interrogata simulat se nescire utrum priorem pepererit, et cetera quae nota sunt. Verba Herodoti haec sunt VI. 52: οὐ δυναμένους δὲ γνῶναι, ἢ καὶ πρὸ τούτου, ἐπειρωτᾶν τὴν τεκοῦσαν. Τὴν δὲ οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγινώσκειν, εἰδυῖαν μὲν καὶ τὸ κάρτα λέγειν ταῦτα κτέ. Igitur priori loco etiam διαγνῶναι legendum est, quod compositum rectissime legitur VII. 10. § 1. Facile est corruptelam tollere quae his verbis inest, VI. 94: ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτριαν

ἀγαγεῖν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν. Legendum est ἀναγαγεῖν; arguit vel VI. 119: Τοὺς δὲ τῶν Ἐρετριέων ἠνδραποδισμένους Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης . . . . . ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα. Vocabula autem differunt sic: si quis *ex Europa Susa* proficiscitur ad Regem, perpetuus est usus compositorum ἀνάγεσθαι, ἀναβαίνειν, ἄνοδος et similium; de iis autem, qui ex Asia ipsa ad regem deducuntur in usu sunt ἄγεσθαι et ἐλθεῖν, si Asiam minorem fortasse exceperis, nam Milesii v. c. ἤγοντο ἐς Σοῦσα, VI. 20, Histiaeum contra Artaphernes et Harpagus οὐ ζώοντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὴν Δαρείου. Consentaneum est verbis compositis locum non esse per expeditionem Xerxis in Europam. Et ita obtinet VIII. 26 et 114. In Aegypto eadem res est. Sesostris in patriam redit ἀνάγων πολλοὺς ἀνθρώπους; nescio quis captivum quendam e Lycia οὐκ ἀνήγαγε ἐς Αἴγυπτον ad Amasin, III. 4; quem ipsum, postquam defecit, Apries Patarbemin jussit ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν, ut est II. 162. Multo difficilius est discrimen statuere quod sit inter ὁρτὴν ἄγειν et ἀνάγειν, quod utrumque apud Herodotum saepe legitur. Videtur tamen ἀνάγειν tantum in usu esse, ubi de solemnibus pompis sermo est, quae cum plerisque festis coniunctae sunt. Hinc I. 147. Iones dicuntur omnes ii ὅσοι ἀπ' Ἀθηνέων γεγόνασι καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι et IX. 11 verba sunt ad Lacedaemonios: Ὑακίνθια ἄγετε καὶ παίζετε. Sic quoque usus verbi simplicis explicandus videtur I. 183 et VI. 138. Contra de Bacchi sacris semper usurpatur ἀνάγειν ὁρτήν, v. c. II. 48, III. 97 et IV. 108; Matri magnae Κυζικηνοὶ ἀνάγουσι ὁρτήν, IV. 76; Athenienses quinto quoque anno Panathenaea celebrant et θυσίας ἀνάγουσι. Hoc si verum est, corrigendus est locus in VIII. 65. Paulo ante pugnam apud Salamina Damaratus sibi videre visus est ingentem pulverem ab Eleusine et exaudire mysticum Iacchum. Quod quum nesciret quid esset, nam Eleusinia non noverat, explicat ei omnem rem Dicaeus quidam Atheniensis. Τὴν δὲ ὁρτὴν ταύτην ἄγουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πέντε ἔτεα; quia hoc loco unice de pompa sermo est, malim rescribere ἀνάγουσι. Praepositio διά restituenda videtur I. 116: Astyages ἐσήμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν pastorem qui Cyrum educaverat. Herodotum scripsisse διαλαμβάνειν, credibile fit collato I. 114, ubi Cyrus puer inter pastores degens ἐκέλευε Artembaris filium τοὺς ἄλλους

διαλαβέειν. Quod quid sit si cui minus pateat, inspicere poterit IV. 94. Eadem haec praepositio excidit VIII. 81. Aristides venit ad classem Graecorum apud Salamina, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἥκειν καὶ μόγις ἐκπλῶσαι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας. Legendum est διεκπλῶσαι, sicuti IV. 42, 43, 179, VII. 147 et alibi. Quam alienum sit vocabulum ἐκπλῶσαι, ostendet locus in vicinia VIII. 79. Eadem iniuria fit praepositioni περὶ in hisce: Δωριέος τε οὐκέτι ἐόντος VII. 205, ubi necessarium est περιεόντος. Locutio frequens est de iis qui non amplius inter vivos sunt: III. 15: τὸν παῖδα εὗρον οἱ μετιόντες οὐκέτι περιεόντα; V. 39, οὐκέτι περιεὼν ἐβασίλευε; VI, 103, οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιςράτου; VII. 146, ἔτι περιεόντας αὐτοὺς κατέλαβον, IX. 10, οὐκέτι περιῆν. Quam procul ab hac locutione distet οὐκέτι εἶναι cognosci potest ex V. 102. Etiam III. 65 locutio μηκέτι εἶναι bis legitur, sed haud scio an recte. Excidit praepositio ἐπὶ capite 86 libri quinti: ἅμα τε ἐν τούτῳ τὴν βροντήν τε γενέσθαι καὶ τὸν σεισμὸν αὐτοῖσι, ubi ἐπιγενέσθαι legendum est; cf. quae Herodotus paulo ante de eadem re narravit, capite 85: καί σφι ἕλκουσι βροντήν τε καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι. Non difficile foret magno exemplorum numero hoc ostendere, sed satis erit paucis defungi. Ducentae Persarum naves iubentur circumnavigare Euboeam, VIII. 13: Καὶ τὸ τέλος σφι ἐγένετο ἄχαρι· ὡς γὰρ δὴ πλώουσι αὐτοῖς χειμών τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεγίνετο κτἑ. Postridie Graecis nunciatur ὡς τῶν βαρβάρων οἱ περιπλώοντες τὴν Εὔβοιαν πάντες εἴησαν διεφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ γενομένου χειμῶνος. Persae Delphos contendunt ad Apollinis templum diripiendum, VIII. 37: ἐπιγίνεταί σφι τέρεα ἔτι μέζονα τοῦ πρὶν γενομένου τέρεος. Nullo negotio plura exempla possunt colligi. Magnopere miror nondum correctum esse VII. 104. Damaratus dicit se non detrectare proelium cum iis Persarum militibus οἳ Ἑλλήνων ἕκαςός φασι (sic Abresch pro φησι) τριῶν ἄξιος εἶναι. Quis haec legens immemor potest esse notissimi Homeri versus: ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων; certe Herodotus haec scribens non fuit et dedit pariter ἀντάξιος hoc loco, sicuti bis fecit in praecedenti capite: Εἰ γὰρ ἐκείνων ἕκαςος δέκα ἀνδρῶν τῆς ςρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιός ἐςι, σὲ δέ γε δίζημαι εἴκοσι εἶναι ἀντάξιον.

Non satis intelligo quod de Cyro narratur, I. 153: Sardibus captis Ecbatana proficiscitur Κροῖσόν τε ἅμα ἀγόμενος καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν πρώτην εἶναι. Conieci: καὶ ἐπὶ τοὺς Ἴωνας . . . . . ἰέναι. Simillimum est Atossae dictum ad Darium, III. 134, ἐπὶ Σκύθας μὲν τὴν πρώτην ἰέναι ἔασον, quem locum iam Valckenaerius attulit, qui in eandem coniecturam incidit.

Capite 56 secundi libri Herodotus ἱρὰς γυναῖκας vocat quas ἱρείας dixit esse cap. 54. Ultimum hoc unice verum est et priori loco restituendum. Sacerdotes ἱρέες sunt et ἵρειαι. Contra sacer sive ἱρὸς dicitur ἵππος, I. 189, λόγος, II. 51; κροκόδειλος, II. 53; ὄφις, II. 74; praeterea legitur ἱρὰ χρήματα, II. 28; ἱρὴ θήκη, II. 53; νοῦσος, III. 33; ζημίη, III. 52; ἐλαίη, V. 82; ὁδός, VI. 34; nominantur quidem ἄνδρες ἱροί IV. 23 et VI. 97, sed sensu prorsus diverso ab eo quem noster locus postulat.

Ex Otanis sententia, III. 80, rex est διαβολὰς ἄριστος ἐνδέκεσθαι. Opinor eum voluisse dicere ῥᾷστος.

Satis est perspicuum quid restituendum sit III. 139. Multi Graeci eo tempore venerunt in Aegyptum: οἱ μὲν, ὡς οἰκὸς, κατ' ἐμπορίην, οἱ δε στρατευόμενοι, οἱ δέ τινες καὶ αὐτῆς τῆς χώρης θηηταί. Res ipsa clamat Graecos profectos esse *militatum*, h. e. στρατευσόμενοι. Futurum huius verbi etiam VI. 99 ab exsilio revocandum est: οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, immo στρατεύσεσθαι. Non minus foede corrupta sunt Histiaei verba, V. 99: θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιληΐους μὴ μὲν πρότερον ἐκδύσασθαι τὸν ἔχων κιθῶνα καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην, πρὶν ἄν τοι Σαρδὼ νῆσον τὴν μεγίστην δασμοφόρον ποιήσω. Emendandum est μὴ μὴν πρότερον ἐκδύσεσθαι; tum malim νήσων τὴν μεγίστην pro eo quod nunc legitur; idem VI. 2 quoque reponendum est ex I. 170.

In epigrammate, quod IV. 88 legitur:

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
Μανδροκλέης Ἥρῃ μνημόσυνον σχεδίης,

ex horum monumentorum consuetudine reponendum est μ' ἀνέθηκε.

Thraces, ut est V. 8, χῶμα χέαντες ἀγῶνα τιθεῖσι παντοῖον. Certissimum est legendum esse χώσαντες; haec locutio saepissime apud Herodotum legitur, v. c. χώματα χοῦν I, 162, II. 137, IX. 85, IV. 71 et similiter in usu est ἐκχοῦν, συγ-

χοῦν, παραχοῦν, προσχοῦν et καταχοῦν; contra legitur χοὰς ἐχέαντο, VII. 43 et occurrunt composita διαχεῖν, συγχεῖν, καταχεῖν et προχεῖν. Attendendum est ad VII. 115 ubi συγχεῖν ὁδὸν recte legitur, ut videtur, etsi VIII. 71 non minus bene pro loci sententia dicitur συγχοῦν ὁδόν.

Certum est VI. 23 corrupte edi: Σκύθην . . . . ὁ Ἱπποκράτης πεδήσας καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ . . . . ἀπέπεμψε. *Vincire* apud Herodotum perpetuo est δῆσαι; vocabulo πεδῆσαι ne semel quidem utitur; compedes sunt πέδαι; quibus qui vinctus est is dicitur ἐν πέδῃσι δεδεμένος; extra carcerem πέδας ἕλκει. Conferri possunt I. 86, III. 23, 129, IV. 135, V. 33, VI. 23, 39, 87 et multi alii loci, ubi aliae formulae loquendi reperiuntur, quas sciens praetermitto. Unum laudare iuvat V. 77: εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐν πέδῃσι δήσαντες. Hoc ipsum fecit Hippocrates, Scythem non πεδήσας, sed ἐν πέδῃσι δήσας.

Minus recte emendatum est quod legitur Miltiades ad Callistratum dixisse, VI. 109: Ἡμέων τῶν ϛρατηγῶν ἐόντων δέκα δίχα γίνονται αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν κελευόντων συμβαλέειν, τῶν δὲ οὐ συμβαλέειν. Putidum emblema est posterius συμβαλέειν, verum viri docti eiiecerunt alterum, quod retinendum fuisset. Fidem facere possunt VII. 35: ἤν τε σύ γε βούλῃ, ἤν τε μή, 163 ἢν μὲν ὁ βάρβαρος νικᾷ . . . . . ἤν τε οἱ Ἕλληνες; IX. 33 ἤν μιν πολιήτην σφέτερον ποιήσωνται . . . . ποιήσει ταῦτα, ἐπ' ἄλλῳ μισθῷ δ' οὔ. Ridiculum foret adjicere βούλῃ, νικῶσι, ποιήσει.

Fama est Onomacritum corrupisse Musaei oracula, VII. 6. Inseruit enim ὡς αἱ ἐπὶ Λήμνου ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανιζοίατο κατὰ τῆς θαλάσσης. Futuro opus est et Herodotus scripsit: ἀφανιεοίατο (Ε pro Ξ). Futura media forma contracta significatione passiva apud Nostrum haud raro leguntur, v. c. III. 132, IV. 43, VI. 9 et 17. Eandem medicinam Cobetus adhibuit alii loco *Mnem.* II. 381.

Xerxes in Graeciam profecturus principes Persarum in concilio rogat sententias; Mardonius magnopere suadet expeditionem, dissuadet Artabanus Darii frater capite decimo septimi libri. De hac re Artabanus postea ad Xerxem, capite XVI: γνωμέων δύο προκειμένων Πέρσῃσι, τῆς μὲν ὕβριν αὐξανούσης, τῆς δὲ καταπαυούσης κτέ. Vix puto Artabanum coram Xerxe ausum fuisse praedicare se voluisse καταπαύειν τὴν ὕβριν;

neque hoc fecit, nam Xerxi non auctor fuit ut dimitteret expeditionem, sed ut differret, vide sis laudati capitis decimi §§ 8 et 11. Suspicor igitur aliquanto rectius legi: *καταπρηϋνούσης*.

Miror id quod Herodotus scribit VII. 22 montem Athon fuisse *οἰκημένον ὑπ' ἀνθρώπων*. In isthmo, in quem desinit Athos est oppidum Sane, cuius incolae apud Steph. Byz. *Σάνιοι* dicuntur. Ludere lubet et suspicari Herodotum scripsisse montem habitatum esse *ὑπὸ Σανίων* (ΥΠΟCΑΝΙΩΝ pro ΥΠΟΑΝΩΝ).

Certius est Hydarnem VII. 135 non potuisse dicere *ἕκαςος ἂν ὑμέων ἄρχοι τῆς Ἑλλάδος δόντος βασιλέος*. Non plures adsunt quam Spartani duo. Corrige igitur *ἑκάτερος*.

Sociorum rogatu Athenienses in bello Persico Lacedaemoniis permiserunt classis imperium, VIII. 3, *μέγα πεποιημένοι περιεῖναι τὴν Ἑλλάδα*. Credibile est scribendum esse *μέγα τι πεποιημένοι*, eadem ratione qua Megacles, I. 61, *δεινόν τι ἔσχε ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιςράτου* vel Zopyrus, III. 155, *δεινόν τι ἐποιέετο Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταγελᾶν*.

Haud facile crediderim Herodoti manum servari in his, VIII. 56, *ἱςία ἀείροντο ὡς ἀποθευσόμενοι*. Facile sane est vocabulum, quod caeteroquin in Herodoto non memini me legere mutare in: *ἀποπλευσόμενοι*, sed hoc, fateor, est nodum scindere, non solvere.

Monstrum est vocabuli quod legitur IX. 33. Tisamenum, cuius supra mentionem feci, *τὸν ἐόντα Ἠλεῖον καὶ γένεος τοῦ Ἰαμιδέων Κλυτιάδην Λακεδαιμόνιοι ἐποιήσαντο λεωσφέτερον*. Emenda: *νεωςὶ σφέτερον*. Paulo post legitur *ἤν μιν πολιήτην σφέτερον ποιήσωνται*.

Sed quia adverbii *νεωςί* mentio iniecta est, videndum quoque est de adverbio *μεγαλωςί*, quae res ut plenius intelligatur paulo altius repetenda est.

In Bekkeri Anecdotis p. 571 Apollonius docet omnia adverbia in *-ςί* a verbis derivari, *ἑλληνιςί* igitur ab *ἑλληνίζω* derivandum esse, non ab *Ἕλλην* et sic in caeteris. *Τούτοις δὴ ἐπιςήσας*, inquit, *ὁ Τρύφων ἐζήτει περὶ τοῦ μεγαλωςὶ, ἱρωςὶ παρ' Ἀνακρέοντι, καὶ ἔτι τοῦ παρ' Ἀθηναίοις νεωςί*. Praeter haec tria vocabula a Tryphone laudata, quae non conveniunt praecepto tradito ab Apollonio, Bastius ad Greg. Cor. p. 545 e Grammatico quodam affert *δημιωςί*. Prorsus incognitum est

adverbium ἀγανωςί, quod Bergkius olim finxit ad frgm. 49. Anacreontis et vix puto indagari posse quale *adverbium* in ωςί, *celeriter* significans a Pherecrate effictum sit, ut docent mutila Scholiastae verba ad Hom. Iliad. Σ 26. Caeterum nihil mirum est Pherecratem tale quid praeter analogiam novasse, si quidem γυνήν dicere potuit pro γυναῖκα, ut auctor est Etymologus in voce γυνή, hunc laudans Pherecratis senarium: ὡς ἄτοπόν ἐςι μητέρ' εἶναι καὶ γυνήν. Adverbia δημιωςί et ἱρωςί caeteroquin ignoramus; restant igitur νεωςί et μεγαλωςί, quorum alterum frequenti omnium scriptorum usu notissimum est, alterum huic disputationi ansam dedit. Tribus omnino locis occurrit apud Homerum, nempe Iliad. Π 776: κεῖτο μέγας μεγαλωςί, λελασμένος ἱπποσυνάων, qui versus translatus est in Od. ω 40 et Iliad. Ρ 26: αὐτὸς δ' ἐν κονίῃσι μέγας μεγαλωςὶ τανυσθείς — κεῖτο. Quid vocabulum hoc loco significet, rectissime sensit Vossius, qui Homerum admirabiliter Germanice interpretatus est cuiusque magna in talibus habetur auctoritas; vertit enim sic: *auf grossem Bezirk*, nec puto inveniri qui dubitent. Praeter Homerum unicus est tantum quoad scio in aliquo poeta locus, ubi exstat: nempe apud Apollonium Rhodium, qui II. 838 sic controverso vocabulo usus est: ἑτέρῳ δέ μιν ἤδη — τάρχυον μεγαλωςί; quo loco significatio non differt ab ea quam Attice μεγαλείως habet et Latine *magnifice*, verbi causa apud Xen. Oec. XI. 9, qui loquitur de θεοὺς μεγαλείως τιμᾶν. Sitne Herodoto excepto, de quo statim videbimus, vocabulum etiam usurpatum sit ab aliis, difficillimum est statuere, sed plerisque locis ubi nunc legitur, dubitari potest an lectio genuina sit. Quod exempli gratia Semus Delius apud Athen. XIV. p. 614 scripsisse fertur: μεγαλωςὶ τὸν θεὸν ἐτίμησεν, id perquam dubium fit Xenophontis loco, quem modo laudavi; uterque locus apud Suidam nihil probat nisi hoc, huius tempore eam lectionem circumlatam fuisse in codicibus manuscriptis, sed difficile est creditu Atticum scriptorem dicere potuisse μεγαλωςὶ περιχαρής et exemplum, quod laudat ex Arriani Exped. Alexandri IV. 21. μεγαλωςὶ ἐπῄνει magis etiam incertum fit, si confers cum Herodt. III. 34: μεγάλως ἐπαινέεαι. Etsi autem largiar fieri posse ut vocabulum serioribus scriptoribus, excepto Apollonio, de quo non dubia res est, in usu fuerit,

tamen non credam Herodotum id usurpasse, qui, si usurpasset, usurpasset significatione *non diversa* ab ea, quam habet apud Homerum. Ubi autem apud eum nunc legitur, significatio prorsus non differt ab ea, quam habet alias μεγάλως. Sunt loci numero tres: II. 161, μεγαλωςὶ προσέπταισε, V. 67 ἐώθεσαν μεγαλωςὶ κάρτα τιμᾶν τὸν Ἄδρηςον et VI. 70 ὑπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλωςί. Quod ad primum locum attinet, haud ita difficilis est probatio, Herodotum scripsisse μεγάλως προσέπταισε, nam illud ipsum μεγάλως προσπταίειν sexies apud eum legitur, nempe I. 16, V. 62, VI. 45, VI. 95, VII. 170, VII. 210; ceterum sequens π librariis causa erroris fuit. Alter locus non minus facile profligatur: non exputo cur Herodotus semel μεγαλωςί dicere maluerit, qui sexies itidem dicit μεγάλως τιμᾶν, nempe I. 30, 31, II. 29, 75, 160 et VIII. 124. Adverbium autem κάρτα cum μεγάλως coniungitur sicuti III. 1 et IV. 79 κάρτα μεγάλη aut IV. 76 κάρτα μεγαλοπρεπέως. Cum tertio loco quem laudavi conferendus est IX. 15, ubi legitur quod ad sensum proxime accedit: παρασκευασάμενος μεγάλως ἐκάλεε ἐπὶ ξείνια. Apparet igitur, nisi fallor, usum huius vocabuli apud Herodotum parum idoneo argumento niti.

Cavendum tamen est ne quis μεγαλωςί confundat cum μεγάλως τι, quod verbi causa laudatur e Platonis Charmid. p. 172. Homeri loci satis probant μεγαλωςί ab hac altera locutione origine et sensu prorsus esse diversum.

Harlemi d. 21 m. Sept. 1854. S. A. NABER.

